



L'ULL VIU, el programa de televisió de l'Institut de Castelló d'Empúries

IX Premis el CAC a l'escola

Categoria B: professorat de centres educatius

Laura Riera Casellas

Institut de Castelló d'Empúries

març de 2012

I. FITXA DEL PROJECTE

TÍTOL DEL TREBALL

L'ull viu, el programa de televisió de l'Institut de Castelló d'Empúries.

PROFESSOR RESPONSABLE

Laura Riera Casellas, professora de llengua catalana i literatura.

CENTRE I LOCALITAT

Institut Castelló d'Empúries, Castelló d'Empúries.

CURS I ETAPA

Tercer d'ESO (matèria optativa) - segon cicle d'ESO.

1. OBJECTIUS

L'objectiu principal de l'activitat de treball audiovisual que presentem és, a través de la creació audiovisual augmentar la cohesió social de l'institut i fomentar la projecció del centre i de les activitats escolars, extraescolar i de l'entorn en la zona d'influència de l'institut.

Així, el treball audiovisual a més d'estimular la creació artística, l'esperit crític davant dels missatges audiovisual, la competència comunicativa i la comunicació no-verbal aconsegueix un objectiu social de cohesió. En un context poc vertebrat i de poca obertura exterior, l'activitat ha aconseguit que la comunitat educativa conegui les actuacions que s'estan duent a terme en el centre, doni la seva opinió i s'impliqui una mica més en l'activitat de l'institut.

Més detalladament, els objectius de l'activitat són:

- Fomentar l'educació en els mitjans audiovisuals i els seus llenguatges entre l'alumnat de tercer d'ESO.
- Estimular la creació artística mitjançant la producció de continguts audiovisuals dins l'àmbit educatiu.
- Educar l'esperit crític davant dels missatges audiovisuals.
- Millorar les competències comunicatives d'expressió oral i escrita en llengua catalana.
- Aprendre les premisses bàsiques de la comunicació no-verbal.
- Saber enregistrar imatges mòbils (vídeos).
- Editar produccions audiovisuals amb programari d'edició d'imatges (Adobe Premiere Pro).
- Valorar positivament el treball en grups cooperatius.
- Incentivar i afermar l'autoestima de l'alumnat.
- Fomentar la projecció del centre i de les activitats escolars, extraescolars i de l'entorn en la zona d'influència de l'institut (Castelló d'Empúries, Sant Pere Pescador, Fortià, etc.)
- Augmentar la cohesió social de l'institut.

2. CONTEXT

L'Institut de Castelló d'Empúries és un institut relativament nou (neix amb la implantació de la LOGSE) i que té 2 peculiaritats; per una banda, està situat a Castelló d'Empúries, un municipi amb dos nuclis molt diferenciats –Castelló i Empuriabrava- i, a més, escolaritza l'alumnat de molts municipis –Sant Pere Pescador, Fortià, L'Armentera, Riumors, Sant Miquel de Fluvià Torroella de Fluvià, Vilamacolum, Vila-Sacra-, per tant, l'àrea d'influència del centre és molt dispersa i diversa. Per altra banda, el centre està ubicat en una zona en què la població ha augmentat molt en aquests últims anys; un augment que és degut, bàsicament, a l'arribada de persones nouvingudes.

Aquestes dues característiques fan que siguin molt necessàries accions de cohesió social i de foment de llengua catalana. La televisió de l'institut és una activitat que pretén donar resposta a aquestes dues necessitats. Posant com a exemple l'alumnat de l'activitat (3 catalanoparlants, 10 castellanoparlants, 1 romanesa, 1 ucraïnesa, 1 francesa, 2 alemanyes, 1 italià, 1 brasilera) ens adonem de la diversitat del centre; diversitat que s'entén com a enriquidora i que fa de la llengua catalana una llengua vehicular.

3. DESCRIPCIÓ DEL TREBALL I APLICACIÓ PRÀCTICA

3.1. DESCRIPCIÓ DEL TREBALL

L'Ull viu és un programa de televisió de 25 minuts de durada que s'emet mensualment (el primer programa es va emetre el mes de desembre de 2010) per EmpordàTV i a través de Youtube i Vimeo i la xarxa social de Facebook.

Aquest programa televisiu està íntegrament preparat i enregistrat per alumnat de tercer d'ESO sota la direcció de la professora responsable. L'alumnat també realitza la major part de l'edició. El que es pretén és crear una eina de projecció exterior de l'institut, que vertebrï la comunitat educativa, a través de reportatges, entrevistes i opinions de temes-personatges vinculats al centre educatiu.

Cada programa s'inicia amb la caràtula seguida d'una introducció que consta de la salutació inicial i la presentació de l'equip. A continuació trobem les diferents seccions: reportatge, què es prepara, talents, i tu què en penses. Finalment hi ha el comiat, algunes preses falses i els crèdits finals. Aquesta estructura pot variar en funció del tipus de notícies d'actualitat del centre; així hi ha programes amb 2 reportatges i en què queda exclosa la secció del què es prepara.

També s'ha preparat una promoció publicitària d'un minut de durada per tal de publicitar el programa, tant a través de la televisió local com a través del Facebook. I un vídeo promocional de l'alumnat participant per tal començar el curs recordant el projecte que es fa a tercer d'ESO.

Cal fer un esment especial a la importància que s'han donat als nous mitjans de comunicació i xarxes socials (Youtube i Facebook) perquè és a través d'aquests dos recursos que s'aconsegueix, no només, que l'activitat es difongui entre la comunitat educativa sinó que, a més, es potencia la participació, tant d'alumnes com de professors, famílies i entorn divers. Així, per exemple, és a través del Facebook que s'ha demanat la participació de l'alumnat en la secció "I tu què en penses?" (Fig.1) o que es demana consell sobre possibles cançons per incloure com a música de fons.

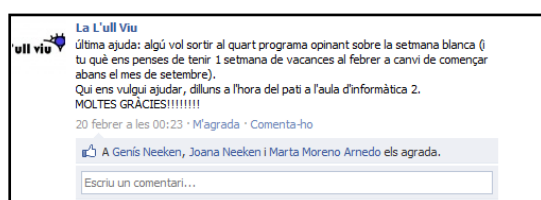


Fig1. Estat de Facebook demanant voluntaris per la secció "i tu què en penses?".

3.2. APLICACIÓ PRÀCTICA AL CENTRE EDUCATIU

3.2.1. El projecte dins de l'organització de matèries

El projecte de televisió és un projecte inclòs dins de la franja de matèries optatives de tercer d'ESO.

Les característiques del projecte feien que s'hagués d'incloure dins d'una franja d'optatives. D'entre les dues possibles a l'educació secundària obligatòria, o sigui,

quart d'ESO i tercer d'ESO, es va triar aquesta última per la distribució horària i de grups del centre.

Així, en el cas de l'institut de Castelló d'Empúries, la distribució de matèries optatives de quart és molt tancada; en canvi, a tercer d'ESO cada curs s'oferten matèries optatives diferents i hi ha més possibilitats d'introduir projectes nous. En aquest curs 2010-2011, per exemple, a tercer d'ESO hi ha, a més de l'optativa de televisió, disseny amb QuarkExpress, optativa de revista, tennistaula, el món dels joves, etc.

Aquesta franja de matèries optatives es fa dilluns, dimarts de 10:00 a 11:00 hores i dijous de 8:00 a 9:00. A cada matèria hi ha alumnat dels cinc grups de tercer d'ESO (3rA, 3rB, 3rC, 3rD, 3rE).

Amb el canvi de trimestre l'alumnat pot decidir si es manté a l'optativa que ja feia en el trimestre anterior o si vol canviar. A la reunió de tutors de tercer d'ESO es fa l'assignació d'alumnat a cada matèria; procurant, en tots els casos, que l'alumnat pugui anar a la seva primera opció o, si no, a la segona opció escollida.

3.2.2. El projecte i la resta de matèries.

La televisió de l'institut és un projecte que no té sentit si no busca la implicació de la comunitat educativa i, especialment, de l'alumnat del centre. És per això que no s'ha proposat com una activitat independent desvinculada totalment de la resta de matèries del centre, sinó que busca ser una activitat d'interacció amb altres matèries del centre.

Per aquest curs, s'ha potenciat el treball amb l'àrea de llengua catalana i literatura. És per això que s'han proposat 2 activitats:

- a) Sortida de tercer d'ESO a Televisió de Catalunya i treball d'anàlisi.
- b) Treball de reportatge de l'alumnat de tercer d'ESO.

Amb coordinació amb professorat de llengua catalana i literatura de tercer d'ESO, per una banda, s'ha preparat un vídeo sobre "la paraula que més m'estimo del català" que es va presentar a Somescola.cat i es va emetre al primer programa de

l'Ull Viu d'aquest curs 2011-2012 i, per altra banda, en el tercer trimestre, l'alumnat de tercer d'ESO, coincidint amb l'estudi dels textos periodístics, hauran de preparar reportatge audiovisuals d'entre els quals s'escolliran els millors per incloure'ls a l'Ull Viu.

A més, des de les tutories, també es passen els programes que es van fent i es comenten.

4. METODOLOGIA I RECURSOS

La televisió de l'institut no és una activitat nova en el camp educatiu, però sí que ha resultat ser innovadora en el context del nostre institut i, a més, resultava un repte important en un centre educatiu poc avesat a relacionar-se amb el seu entorn i en què la comunicació sovint és poc fluïda.

La proposta inicial, en el curs 2010-2011, consistia en proposar una matèria optativa que impliqués un grup d'adolescents en la tasca d'elaborar un programa de televisió, de tipus magazine, i d'emetre'l pel canal local per tal d'obrir el centre al seu entorn i donar veu a les múltiples actuacions que es duen a terme (cantata de Nadal, curs de cotxes solars, decoració nadalenca, etc.).

Tal i com es recull de manera semblant al l'experiència de l'institut Els alfacs¹, la premissa metodològica bàsica ha estat la no direcció, o sigui, no s'ha volgut ser dirigista; tenint com a marc la creació d'un programa televisiu de contingut variat i dirigit a un públic real i divers, s'ha deixat que fossin els mateixos integrants del grup els qui dissenyessin les seccions del programa, els seus continguts, la seva estètica i el seu procés d'elaboració. Mitjançant les reunions del consell de redacció (en aquest cas tot l'alumnat), s'ha delegat l'autonomia a l'alumnat cosa que ha fet que s'impliquessin totalment en el projecte perquè se l'han sentit seu.

¹ <http://www.aulamedia.org/06/phernandez.html>

A partir d'aquest moment, es va passar a la presentació dels continguts. Els continguts del nostre treball es poden diferenciar entre si són continguts d'educació en els mitjans audiovisuals i els seus llenguatges entre l'alumnat de tercer d'ESO o si són continguts de producció de missatges audiovisuals. Tenint en compte, però, que tot i que pertanyin a dos grups diferents, uns mai queden deslligats dels altres perquè no es pot produir sense haver analitzat i s'ha d'analitzar després d'haver produït.

Així, s'han treballat en primer lloc els continguts de presentació del mitjà audiovisual (tipus de produccions audiovisuals, tipus de tasques, els guions, les entrevistes, anàlisi de produccions, educació de l'esperit crític, etc.) així com d'introducció a la comunicació no-verbal (educació del cos, col·locació del micròfon, gestos de l'entrevistador, moviments dels presentadors, etc.).

Aquest primer bloc de continguts ha permès iniciar el segon bloc, continguts de creació de les pròpies produccions audiovisuals. A partir del treball ja fet en el curs 2010-2011, aquest curs s'ha valorat si se seguia amb la mateixa estructura de programa o es modificava. La decisió final ha estat incloure una nova secció anomenada "Talents" i mantenir la resta. En el consell de redacció dels programes s'ha decidit quins serien els continguts de cada secció.

S'ha mantingut el facebook i el Youtube-vimeo com a publicadors i difusors del projecte i, així, l'àmbit d'avast de la televisió local (EmpordàTV) s'ampliaria moltíssim si podríem enllaçar les nostres produccions a la xarxa social.

Si ens fixem en la temportizació, l'activitat es desenvolupa en les tres hores de matèria optativa de tercer d'ESO. Esporàdicament es fa servir alguna hora del pati i també s'han enregistrat algunes imatges fora d'aquest horari, en funció de les activitats que es volien presentar.

Aquestes hores es van destinar, durant el primer mes, al treball dels continguts de presentació del mitjà audiovisual.

A partir d'aquest moment, cada mes es prepara un programa de televisió.

Actualment s'està treballant en el quart i cinquè programa.

Els recursos humans del projecte són un professor responsable (Laura Riera) que és l'encarregada de la direcció del programa així com de la presentació dels continguts d'educació en comunicació audiovisual i l'edició final dels programes. A més, és l'encarregada de gestionar el compte de Facebook i el correu electrònic.

L'activitat es desenvolupa amb 17 alumnes de tercer d'ESO.

En tots els programes ha calgut professorat, alumnat, exalumnes o altres professionals vinculats al centre educatiu que han estat entrevistats, que s'han inclòs en algun reportatge o que han donat la seva opinió.

El material fonamental per al projecte és: càmera de vídeo amb entrada de so, trípode, micròfon, ordinador, programa d'edició de vídeo (Adobe Premiere Pro) i projector.

5. APLICACIONS DEL TREBALL EN EL SISTEMA EDUCATIU

5.1. COMPETÈNCIES BÀSIQUES

Preparar, enregistrar i editar un programa de televisió per mes, suposa fer un treball multidisciplinar que recull el desenvolupament integral dels diferents tipus de competències, o sigui, les competències transversals (competències comunicatives, competències metodològiques i competències personals) i competències específiques centrades en conèixer i habitar en el món (competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i competència social i ciutadana).

En efecte, el treball de la competència comunicativa, lingüística i audiovisual amb la redacció per escrit dels guions del programa, la preparació del missatges orals i el seu enregistrament s'acompanya de la competència artística i cultural perquè s'analitzen diferents produccions audiovisuals per tal de trobar bons i mals exemples a seguir i, a més, s'ha estudiat la comunicació no-verbal (amb l'ajuda d'un professor del centre, màster en la matèria) per tal de crear paraules amb el propi cos.

El tractament de la informació i competència digital es treballa a través de l'enregistrament de les imatges i la posterior edició amb el programari d'edició

d'imatge Adobe Premiere Pro. Les TIC són l'eina de treball bàsic perquè tot el material audiovisual és digital.

A més, hi ha un treball continu d'aprendre a aprendre perquè és a través de la consciència, gestió i control de les pròpies capacitats que l'alumnat s'autoavalua. Corregeixen els seus textos escrits (els guions), assagen els textos orals davant de la càmera, repeteixen, si s'escau, les escenes enregistrades, sempre segons el criteri personal i el de l'alumnat del seu grup de treball.

El treballar la comunicació audiovisual és un exercici per adquirir autoestima i autonomia personal perquè l'alumnat (en grups cooperatius) té assignada una secció del programa televisiu que cal preparar i exposar correctament tot assumint els elements positius així com aprenent de les errades i assumint els riscos (competència d'autonomia i iniciativa personal); és un exercici per conèixer el nostre entorn immediat que es plasma a través dels reportatges, entrevistes i secció d'opinió-i tu què en penses? (competència en el coneixement i la interacció amb el món físic); i és també un exercici de comprensió de la realitat social en què es viu (competència social i ciutadana) perquè cal afrontar la convivència amb altre alumnat encarregat d'una mateixa secció, decidir els temes democràticament i mantenir una actitud constructiva.

5.2. CAP A UNA EDUCACIÓ EN COMUNICACIÓ AUDIOVISUAL

La ideologia i les opinions tenen a veure amb representacions mentals i, en la mesura que parlem d'ideologia i d'opinions dels mitjans de comunicació no són representacions mentals individuals, sinó compartides per grups socials diversos, ja siguin institucionals, com polítics com socials.

Per tot això la necessitat d'educar en comunicació es fa palesa si entenem que els mitjans són actors socials i polítics que creen la realitat d'acord amb uns paràmetres. Fa falta una intervenció educativa sistemàtica i metòdica perquè els futurs ciutadans aprenguin a adquirir habilitats i estratègies per codificar, descodificar el llenguatge audiovisual. Cal una pedagogia sobre els mitjans de comunicació, és precís aprendre a

llegir els mitjans, a valorar la perspectiva que ofereixen en relació als temes que tracten.

Hem de formar emissors, ensenyar als nostres alumnes la necessitat de saber interrogar-se adequadament, de valorar el tipus d'informació que ens donen i esbrinar així el punt de vista ideològic que adopten els mitjans en relació als problemes tractats. A partir d'aquesta anàlisi, podem ajudar els nostres alumnes a transformar la passivitat receptora en una activitat crítica que els permetrà comprendre millor els temes tractats i participar activament en la transformació social d'una forma molt més enèrgica i responsable.

Només una continuïtat educativa en educació en comunicació pot garantir ciutadans amb consciència crítica, que puguin desenvolupar les seves capacitats per poder pensar i filtrar la informació i gaudir d'una autèntica autonomia davant la comunicació i, puguin en definitiva, rebutjar qualsevol missatge alienant, embrutidor o incívic.

La interpretació, l'anàlisi i l'aprofundiment en la comunicació haurien de ser eixos en el treball a l'escola per garantir una ciutadania més autònoma.

Fa alguns anys que s'ha iniciat el debat de si els mitjans de comunicació poden ser una eina d'inclusió social. El que és clar és que els joves que tenen estratègies en la utilització de les TIC i competència en el llenguatge de la comunicació poden tenir una més gran participació social. A més l'educació en Comunicació (aprenentatge del llenguatge audiovisual) té un nivell d'eficàcia educativa i un gran atractiu per a l'alumnat. A l'escola han d'analitzar els textos i imatges que ens ofereixen els mitjans de comunicació, separant el que és producte de la redacció periodística de la suposada reproducció de la realitat.

Aquesta educació en comunicació dotarà els alumnes de principis ètics i de capacitat de reflexió i farà que tinguin els ulls més oberts. Si només ens quedem amb una relació passiva amb els mitjans de comunicació, amb una relació de només veure i no analitzar, i no criticar, no podem transformar i canviar les coses. Perquè veure no vol dir conèixer. L'abstracció, la crítica, la reflexió, la recerca, sí que és conèixer; és allò que ens permetrà controlar i transformar les coses. Hem d'educar per tal que els nostres alumnes siguin consumidors crítics dels mitjans de comunicació.

Però d'altra banda, el bombardeig constant d'estímul informatius i incontrolats que reben els nostres infants i joves ens porta a considerar la necessitat de dotar-los de competències necessàries perquè siguin capaços de seleccionar-los, analitzar-los, comprendre'ls, interpretar-los, i si cal, rebutjar-los. És urgent aquesta formació en comunicació per als futurs ciutadans i ciutadanes d'avui i de demà.

L'Ull Viu – la televisió de l'institut de Castelló d'Empúries és només un granet de sorra cap a una educació en comunicació audiovisual però és que, a falta de mesures per part de l'administració, és només amb la suma de petits granets de sorra que aconseguirem una fita major.